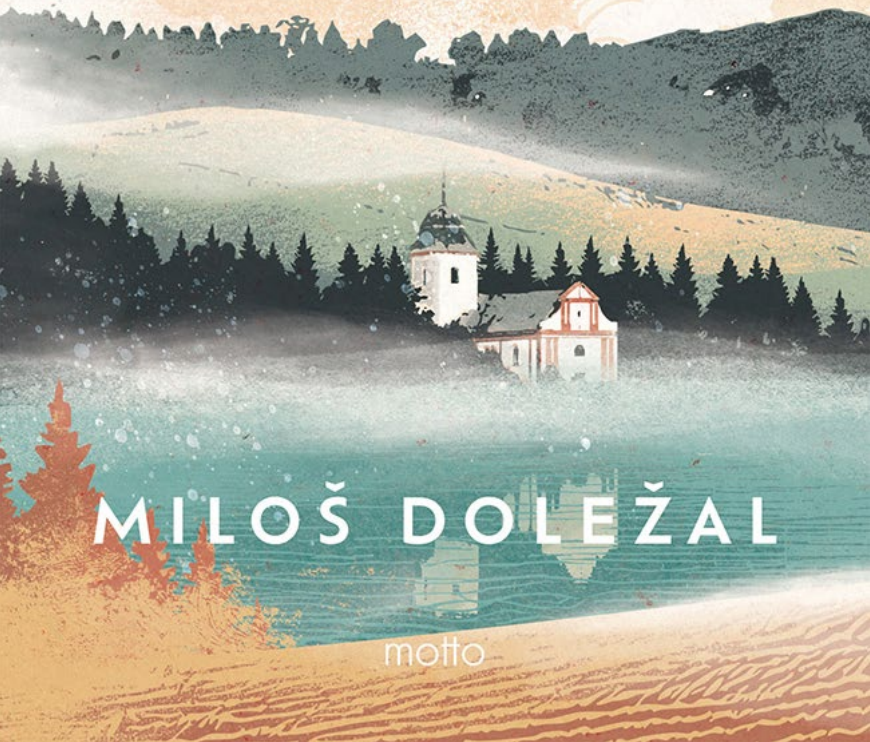

ZA TICHEM

KRABATINSKÁ VYSOČINA

VELMI OSOBNÍ PRŮVODCE PO MÍSTECH,
KDE SE DUŠE MŮŽE NADECHNOUT

MILOŠ DOLEŽAL

motto

Za tichem Krabatinská Vysočina

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.motto.cz
www.albatrosmedia.cz

Miloš Doležal
Za tichem – Krabatinská Vysočina – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2025

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

- - - utíká, prtioko, co může
poutník mu stačit nemůže

prtioko ať krabatinou peláší
poutníku, ty však poshov, pro duši

naber z tich a z modra obzorů
od kopců ke stromům - - -

ZA TICHEM

KRABATINSKÁ VYSOČINA

ZA TICHEM

KRABATINSKÁ
VYSOČINA

MILOŠ
DOLEŽAL

motto

Chcete, aby příběh této skvělé knihy pokračoval i potom, co ji dočtete? Tak ji pusťte dál do světa!
Vše potřebné se dozvíte na **www.restorio.cz**.

Albatros Media podporuje udržitelný rozvoj, který vrací použitým věcem smysl. On-line antikvariát Restorio vaše knihy odkoupí a zaplatí vám ihned – nečekáte, až se prodají. Získané peníze si můžete nechat, nebo si vyberete charitu, kterou jimi podpoříte. V tom případě navýší Restorio částku o 20 %.

*Vysočina je mým bodem Archimédovým
a také mojí Achillovou patou.*

Jakub Deml

Haně a Žofce,
aby se na krabatině neztratily

KRAJINOU OBRŮ, SMÍRČÍCH KAMENŮ, GOTICKÝCH FRESEK A ZÁHADNÝCH ÚKAZŮ

Chtěl bych vás pozvat na potulku krajinou, která v sobě stále drží – navzdory kolektivizaci i kapitalizaci – tajemná zákoutí, prastaré hrbolaté cesty, březové aleje a nezničené horizonty. Do krajiny obrů-kolohnátů, smírčích kamenů, gotických fresek, záhadných úkazů a neklidných prtiok. Budeme potkávat rozličné stavby, stromy, postavy, osobnosti i bytosti, a předpokládám, že nejčastěji budeme míjet Zdeňka Matěje Kuděje, spisovatele, světoběžníka, tuláka, který poznal Ameriku i Rusko a který tuhle krabatou krajinu prochodil křížem krážem, v zimě i v létě. A přestože prohlásil, že „tulákův domov – celý svět“, přece jen si tento kraj zvolil za svůj pozdní domov. Občas na nás škodolibě vybafne, jindy se vynoří v zákrutě cesty s holí a batohem nebo jej uvidíme sedět ve výčepu nálevny, v oné hlučné samotě, tiše meditovat.

Nejvýraznějším bodem téhle krajiny je gotický hrad Lipnice, s torzem věže, která připomíná zub-špičák či mamutí kel vražený do podnebesí. Nebo je to

stěžeň kamenné archy, která pluje Vysočinou. Jednou jsem na to špičaté torzo s místním kastelánem vylezl. Nefoukalo. Ani závrať se nedostavila. Křečovitě jsem se držel toho kamenného zubu, který tu zůstal trčet po dávném požáru. A pode mnou se rozléhala strakatá výseč světa zalitá jarním světlem. Horizonty se za sebou řetězily k modravému obzoru. Bylo vidět až ke Žďárským vrchům i k Železným horám, k Blaníku i Křemešníku, krajem se vinula řeka Sázava, i část území zalehnuté přehradou (původně meandrující řeka Želivka). Prořídle lesy a příkrčená

města a městyse, cesty, aleje, špice kostelních věží, hnízda vesnic, hřbitovy, zcepenělá vertikála větrníku u Habrů. Dostavil se údiv z té monumentální rozlehlosti, a přece v krajině sevřené a komorní. Na vteřinu jsem propadl bezčasí a dostavilo se satori, záblesk kratičkého uvědomění, že na hrotu té masy kamení plujeme nejen nad krajem, ale i nad dějinami a míříme kamsi do mlhy záhadné budoucnosti.

Hrad Lipnice je pomyslným středem trojúhelníku, jehož tři krajní body jsou: Havlíčkův Brod – Ledec nad Sázavou – Pelhřimov. Ten trojúhelník je trnem či klínem vraženým či vzpříčeným mezi Čechy a Moravu. Je možné jím rychle projet, přehlédnout, nevšimnout si. Anebo se do něj pomyslně zakousnout, okusit jej a poznat.

Krabatina je krajinou kamenitou, hroudovitou, hrbolatou, zdrsňelou, křivolakou, kostrbatou, ošlehanou, melancholickou, nesentimentální, vážnou a nejuchavou, neefektní a nelíbeznou, zdánlivě prostou, do sebe obrácenou, posmutnělou a spirituální, neústupnou a paličatou, která se nepoddá snadno a odměňuje za trpělivost ty, kteří v ní žijí všednost, prudká léta, táhlé zimy a umějí čelit větru i mrazu. Vysočina je často ponořená v mlze, která kryje všemožné křivky a přidává krajině rozměr záhadnosti a dušičkovosti. „Mlhy tu zbásnily krajinu,“ zahlíží básník Antonín Sova. Vysočina je nahá haluz a křovisko skrývající život a odolávající nepřízní počasí.

Vždyť si vezměte vypovídající názvy některých obcí: Skuhrov, Sychrov, Syrov, Studené, Studenec, Větrný Jeníkov.

Tento cíp krajiny na počátku 20. století přilehavě pojmenoval jako **krabatinu** Jakub Hron, rodák z Metánova u Pelhřimova, svérázný středoškolský profesor, originální hloubal a všeuměl (vynálezce, veršotepec, astronom, přírodovědec i mimo jiné tvůrce roztodivných jazykových novotvarů). Původně prý uvažoval o „vypnulině“, „vypouklině“ či „vyšpulenině“, ale krabatina se mu zdála nejpřesnější právě pro to četné střídání kopců, strání, údolí, potoků a remízů, pro onu krabatost, strakatost, kostrbatost a svažitost. Pro ono „nahoru a zas dolů“. A pojmenování „krabatina“ se následně ujal spisovatel a „divoký dědek“ Zdeněk Matěj Kuděj, který se na Vysočině pod Lipnicí usadil. Krabaté se mu především jevily osudy místních obyvatel, kterým věnoval své pozdní povídky – tuláci, skláři, hospodská, řemeslníci a kameníci. Vesenci krabatosti spatřoval cosi životními podmínkami pomačkaného, ale přitom nepoddajného, rázovitého, svého.

Hrad Lipnice, založený kolem roku 1310 v kraji hustých, strašidelných lesů a kaňonů kolem řeky Sázavy, byl vystavěn na skalnaté vyvýšenině mezi dvěma kopci, aby jako strážný hlídal celé širé okolí – město Brod se stříbrnými doly a obchodní stezky, které se proplétaly tímto krajem na rozhraní Království českého a Markrabství moravského. Patřil

Ronovcům, králi, Trčkům z Lípy i burgundské šlechtě Vernierů, byl dobyt a zpusťšen švédským vojskem, v září 1869 tragicky vyhořel i s téměř celým městečkem, osiřel, později připadl Klubu československých turistů.

Šestnáctiletému básníku Jiřímu Wolkerovi, který nedaleko odtud skautoval s Benjaminem Svojsíkem a jako křehký městský jinoch to vždy odstonal, připadala Lipnice jako monumentální trosky po nějakém tklivém pohřbu. A spisovatel Jaroslav Hašek, nezdolný tulák bez domova, který právě tady na krabatinském vidrholci našel svůj poslední domov, diktoval tu v podhradí pokračování Osudů dobrého vojáka Švejka, občas si zahrál na hradního průvodce a složil do vymrzlé krabatinské země své kosti, přirovnal lipnický hrad k funici staré lokomotivě. Opravdu, stává se občas, hlavně za mlžných svítání, že lipnický hrad trčí v oparu jako zrezlá lokomotiva, zaparkovaná ve věčném depu. Kolem ní kroužící kavky črtají elipsy a lokomotiva komínem věže trhá plátno nebe. A dovolím si přidat ještě jednu metaforu, odpozorovanou od dětství. Hrad mi někdy připomíná zkamenělou neohrabanou velrybu, vyvrhnutou před staletími na tento pahorek. Má svoje nitro, útroby, ve kterých nese poklady, ale také úpění zazděné Kateřiny z Landštejna (dle legendy nevěrnice, kterou její manžel nechal přikovat k mrtvole svého soka a výklenek posléze zazdít). Hrad v sobě nese DNA krabatiny a tisíce očí, které se dívaly na něj a od něj do kraje.

SVITÁLKA

KRÁSNÁ
HORA

NA PADRTI

OKROUHVICE

LIPNICE

SOUŘADNICE

Okrouhlice

49.6299119N, 15.4908278E

Svitálka

49.6071758N, 15.4386450E

Krásná Hora

49.6026856N, 15.4703364E

Na Padrti

49.6189914N, 15.4833333E

Dolní Březinka

49.6615547N, 15.3865306E

Jedouchov

49.5777828N, 15.4602233E

Podivice

49.6045603N, 15.2824322E

Kaliště

49.5925983N, 15.3040592E

Dolní Město

49.6277039N, 15.3822972E

Řečice

49.6028806N, 15.3716217E

Loukov

49.6286022N, 15.3433153E